

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

2 grudnia 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Tomasz Szanciło (przewodniczący)

SSN Jacek Grela

SSN Krzysztof Grzesiowski (sprawozdawca)

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 2 grudnia 2025 r. w Warszawie
skargi kasacyjnej Bank spółki akcyjnej w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z 13 lipca 2022 r., V ACa 81/22,
w sprawie z powództwa B.K. i W.K.
przeciwko Bank spółce akcyjnej w W.
o ustalenie i zapłatę,

1) oddała skargę kasacyjną,

**2) zasądza od pozwanej na rzecz powodów kwoty po 2700 zł
(dwa tysiące siedemset złotych) tytułem kosztów postępowania
kasacyjnego - z odsetkami w wysokości odsetek ustawowych za
opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas po
upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego orzeczenia
zobowiązanemu do dnia zapłaty.**

Jacek Grela

Tomasz Szanciło

Krzysztof Grzesiowski

(G.N.-J.)

UZASADNIENIE

1. Wyrokiem z 10 września 2021 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku oddalił w całości powództwa główne i ewentualne B.K. i W.K. przeciwko Bank spółce akcyjnej w W. o ustalenie i zapłatę (pkt 1) oraz orzekł o kosztach procesu (pkt 2).

2. Na skutek apelacji powodów, wyrokiem z 13 lipca 2022 r., Sąd Apelacyjny w Gdańsku zmienił zaskarżony wyrok w punkcie 1 w ten sposób, że: a) stwierdził nieważność bliżej określonej umowy o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych, zawartej 17 października 2006 r. pomiędzy Bank1 spółką akcyjną w W. (poprzednikiem prawnym pozwanego) a powodami, b) zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 993 908 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 9 lutego 2021 r. do dnia zapłaty, oddalając żądanie zasądzenia odsetek w pozostałej części; oraz w punkcie 2 w ten sposób, że zasądził od pozwanego na rzecz powodów kwotę 11 834 zł tytułem zwrotu kosztów procesu (pkt I); oddalił apelację w pozostałym zakresie (pkt II) i orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego (pkt III).

3. Z ustaleń faktycznych poczynionych przez Sąd Okręgowy i zaakceptowanych przez Sąd Apelacyjny wynika, że 17 października 2006 r. powodowie zawarli z poprzednikiem prawnym pozwanego umowę o kredyt hipoteczny dla osób fizycznych, waloryzowany kursem CHF. Kwota kredytu została ustalona na 495 000 zł i wyrażona w walucie waloryzacji na 13 października 2006 r. według kursu kupna waluty z tabeli kursowej kredytującego banku wynosiła 208 263,21 CHF. Okres kredytowania ustalono na 360 miesięcy, tj. od 17 października 2006 r. do 5 listopada 2036 r. Kwota kredytu została wypłacona w transzach w złotych. Harmonogram spłat sporządzany był w CHF. Spłata następowała na podstawie nieodwołalnego zlecenia dokonywania przelewu ze wskazanego rachunku, zaś raty kapitałowo-odsetkowe oraz raty odsetkowe spłacane były w złotych, po uprzednim ich przeliczeniu według kursu sprzedaży CHF z tabeli kursowej banku kredytującego obowiązującego na dzień spłaty.

4. Sąd Okręgowy uznał, że klauzula przeliczeniowa zawarta w umowie kredytu spełnia przesłanki zawarte w art. 385¹ k.c., jednakże nie skutkuje to nieważnością umowy. W konsekwencji sąd oddalił powództwo główne. Sąd pierwszej instancji uznał jednocześnie, że strona powodowa nie wykazała kwoty dochodzonego roszczenia ewentualnego, w związku z czym oddalił również powództwo ewentualne.

5. Sąd Apelacyjny zaakceptował powyższe ustalenia Sądu Okręgowego. Nie podzielił natomiast oceny prawnej dokonanej przez Sąd *a quo*, że kwestionowane klauzule umowne odnoszące się do indeksacji kredytu i klauzuli *spreadu* nie stanowią głównych świadczeń stron umowy kredytu w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. Sąd Apelacyjny uznał, że postanowienia umowy przewidujące indeksację kredytu określały główne świadczenie stron. W ocenie tego Sądu możliwa była jednak kontrola wskazanych postanowień umownych przez pryzmat art. 385¹ § 1 k.c., wobec faktu, że postanowienia te nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Stwierdził ponadto, że sporne postanowienia umowne nie zostały z kredytobiorcami indywidualnie uzgodnione. Sąd Apelacyjny, odmiennie niż Sąd Okręgowy, ocenił również skutki abuzywności spornych postanowień umowy. Stwierdził mianowicie, że abuzywność postanowień umowy odnoszących się do głównych świadczeń stron implikowała konieczność eliminacji umowy z obrotu i ustalenie jej całkowitej nieważności. Sąd odwoławczy nie znalazł przy tym podstaw do zastąpienia abuzywnych postanowień innymi regułami przeliczania kursów dla potrzeb spłaty kredytu bądź utrzymania umowy bez klauzul przeliczeniowych. W konsekwencji Sąd Apelacyjny stwierdził, że roszczenie powodów o zwrot świadczenia uiszczonego na rzecz banku tytułem spłaty wszystkich rat kapitałowo-odsetkowych zasługiwało na uwzględnienie.

6. Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego wniósł pozwany, zaskarżając wyrok w części, tj. w zakresie rozstrzygnięć zawartych w punktach I i III, wnosząc m.in. o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i orzeczenie co do istoty sprawy bądź przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania. Skarżący zarzucił zaskarżanemu wyrokowi naruszenie prawa materialnego, tj.: art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 4 ust. 2 Dyrektywy Rady 93/13/EWG z 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (dalej: „Dyrektywa 93/13”); art. 385¹ § 1 zdanie drugie k.c. w zw. z art. 4 ust. 2

Dyrektywy 93/13; art. 385¹ § 1 k.c. w związku z art. 3 ust. 1 i art. 4 ust. 1 Dyrektywy 93/13; art. 69 ust. 3 ustawy z 29 sierpnia 1997 r. Prawo bankowe (dalej: „Prawo bankowe”), art. 65 i art. 358 § 2 k.c. – w zw. z art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13; art. 189 k.p.c. oraz art. 481 § 1 w zw. z art. 455 k.c.

7. Powodowie w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniesli o oddalenie skargi kasacyjnej i zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

8. Zarzuty skarżącego skupiały się wokół następujących kwestii: uznania klauzul umownych za abuzywne, możliwości stosowania przepisów dyspozytywnych w celu określenia kursu waluty obcej po wyeliminowaniu z umowy klauzul abuzywnych, przysługiwania powodom interesu prawnego w żądaniu ustalenia nieistnienia między stronami stosunku prawnego wynikającego z nieważnej umowy kredytu oraz dopuszczalności zasądzenia na rzecz powodów odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia wcześniejszego niż dzień wyrażenia przez nich zgody na trwałą bezskuteczność umowy kredytu.

9. W pierwszej kolejności za nieuzasadniony należało uznać zarzut skarżącego, że w świetle art. 385¹ § 1 k.c. w zw. z art. 4 ust. 2 Dyrektywy 93/13 Sąd Apelacyjny nie uwzględnił prawidłowo skutków wyodrębnienia w umowie klauzuli ryzyka walutowego (powiązania zawartej umowy z walutą obcą) i klauzuli spreadu walutowego. Sąd Najwyższy wielokrotnie już wskazywał, że klauzula ryzyka walutowego nie może funkcjonować bez klauzuli kursowej określającej przeliczenie zobowiązań stron celem ustalenia wysokości ich świadczenia. Z kolei klauzula spreadowa nie ma racji bytu w umowie, w której nie zastosowano mechanizmu przeliczeniowego i wynikającego z niego narażenia konsumenta na ryzyko kursowe. W konsekwencji klauzule te, składające się na przyjęty w umowach kredytowych mechanizm przeliczeniowy, są ze sobą ściśle powiązane, a ich rozszczępienie jest zabiegiem sztucznym (zob. wyroki SN: z 27 listopada 2019 r., II CSK 483/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 10 maja 2022 r., II CSKP 285/22; z 13 maja 2022 r., II CSKP 293/22; z 13 maja 2022 r., II CSKP 464/22; z 24 czerwca 2022 r., II CSKP 10/22; z 28 października 2022 r., II CSKP 902/22; z 28 października 2022 r., II CSKP 910/22; z 8 listopada 2022 r., II CSKP 1153/22; z 26 stycznia

2023 r., II CSKP 722/22; z 20 lutego 2023 r., II CSKP 809/22; z 8 marca 2023 r., II CSKP 1095/22; z 12 kwietnia 2023 r., II CSKP 1531/22; z 18 kwietnia 2023 r., II CSKP 1511/22; z 8 listopada 2023 r., II CSKP 2099/22).

10. Nieskuteczne były zarzuty skarżącego zmierzające do podważenia oceny Sądów obu instancji, że klauzule przeliczeniowe zawarte w łączącej strony umowie kredytu miały charakter abuzywny. Skarżący sformułował w tym zakresie zarzuty, które już wielokrotnie były przedmiotem oceny w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Sąd Apelacyjny trafnie ocenił jako niedozwolone klauzule przeliczeniowe (indeksacyjne) zawarte w umowie, pozwalające pozwanemu bankowi na ustalenie według nieuzgodnionych z powodami zasad kursu walutowego, po jakim następuje przeliczenie uiszczanych spłat kredytu. Według § 11 ust. 5 spornej umowy kredytu (k. 25v akt sprawy) spłata rat kapitałowo-odsetkowych następowała w złotych, w wysokości określonej na podstawie kursu CHF z tabeli kursowej banku. Przyjęty w umowie mechanizm kształtowania wysokości świadczenia powodów pozostawiał pozwanemu swobodę w ustalaniu wysokości tego świadczenia, uniemożliwiając kredytobiorcom oszacowanie z góry jego wysokości. W ocenie Sądu Najwyższego Sąd Apelacyjny prawidłowo ustalił przyjętą przez strony treść umowy, nie naruszając tym samym reguł wykładni określonych w art. 65 § 1 i 2 k.c. Stanowisko o niedozwolonym charakterze postanowień, w których możliwość ustalania kursu (a zatem również wysokości świadczeń) zależy od swobodnej decyzji jednej ze stron, jest już ugruntowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego (zob. np. wyroki: z 26 maja 2022 r., II CSKP 650/22; z 31 stycznia 2023 r., II CSKP 334/22; z 8 lutego 2023 r., II CSKP 978/22). Klauzula pozwalająca na swobodę decyzyjną banku przy określaniu kursu waluty kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (art. 385¹ § 1 k.c.). Natomiast zgodnie z zasadą dobrych obyczajów koszty wynikające z zawartej z konsumentem umowy powinny być możliwe do przewidzenia (zob. wyroki SN: z 8 lutego 2024 r., II CSKP 1474/22; z 24 maja 2024 r., II CSKP 1845/22).

11. Niezasadny okazał się zarzut skargi kwestionujący ustalenie, że postanowienia umowy stron przewidujące indeksację kredytu kursem waluty obcej nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Sądy *meriti* prawidłowo zastosowały wypracowane w orzecznictwie kryteria „jednoznaczności”

postanowienia umownego w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. W orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej zostało już wyjaśnione, że wymóg, zgodnie z którym warunek umowny musi być wyrażony prostym i zrozumiałym językiem, powinien być rozumiany jako nakazujący nie tylko, by dany warunek był zrozumiały dla konsumenta z gramatycznego punktu widzenia, ale także, by umowa przedstawiała w sposób przejrzysty konkretne działanie mechanizmu wymiany waluty obcej, do którego odnosi się ów warunek, jak również związek między tym mechanizmem a mechanizmem przewidzianym w innych warunkach dotyczących uruchomienia kredytu, tak by konsument był w stanie oszacować, w oparciu o jednoznaczne i zrozumiałe kryteria, wpływające dla niego z tej umowy konsekwencje ekonomiczne (zob. np. wyroki TSUE: z 30 kwietnia 2014 r., C-26/13; z 20 września 2017 r., C-186/16). W ocenie Sądu Najwyższego postanowienia spornej umowy nie zostały jednoznacznie sformułowane, gdyż na ich podstawie bank mógł swobodnie (dowolnie) ustalić wysokość oddanej do dyspozycji powodów kwoty kredytu w CHF, a ona nie była w stanie z góry oszacować kwoty, którą mieli obowiązek świadczyć, skoro zasady przewalutowania określał jednostronnie bank (zob. np. wyroki SN: z 4 listopada 2011 r., I CSK 46/11; z 15 lutego 2013 r., I CSK 313/12; z 10 lipca 2014 r., I CSK 531/13). Sądy Apelacyjny trafnie ocenił jako niedozwoloną klauzulę indeksacyjną w umowie, gdyż zawierała niejednoznacznie określony warunek ryzyka walutowego i ewidentnie godziła w równowagę kontraktową stron stosunku prawnego – co skutkowało asymetrycznym rozkładem ryzyka związanego z zawarciem umowy, w szczególności w zakresie ryzyka kursowego. Uzależnienie wysokości świadczenia konsumenta od swobodnej decyzji banku przesądza o sprzeczności z dobrymi obyczajami przedmiotowych klauzul. W ten sposób doszło także do naruszenia interesów konsumenta w rażący sposób. W konsekwencji należy wskazać, że zarówno postanowienia umowy określające zasady przeliczenia na złote kwoty udzielonego kredytu przy jego wypłacie, jak i przeliczenia spłacanych rat, pozwalające bankowi swobodnie kształtować kurs waluty obcej, mają charakter niedozwolonych postanowień umownych

(zob. uzasadnienie uchwały pełnego składu Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, OSNC 2024, nr 12, poz. 118, i przywołane tam orzecznictwo).

12. Nie zasługiwał na uwzględnienie także zarzut skarżącego podważający ustalenia Sądu Apelacyjnego o braku możliwości zastąpienia abuzywnych postanowień przepisami dyspozytywnymi. Należy przede wszystkim stwierdzić, że uznanie postanowień określających zasady przeliczania kwoty kredytu udzielonego w CHF na złote polskie oraz uiszczanych spłat na walutę obcą za niedozwolone postanowienia umowne oznacza, że zgodnie z art. 385¹ § 1 zd. 1 k.c. nie wiążą one strony powodowej. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wyjaśnił, że art. 6 ust. 1 Dyrektywy 93/13 należy interpretować w ten sposób, iż warunek umowny uznany za nieuczciwy należy co do zasady uznać za nigdy nieistniejący, tak by nie wywoływał on skutków wobec konsumenta. W związku z tym sądowe stwierdzenie nieuczciwego charakteru takiego warunku powinno mieć z reguły skutek w postaci „przywrócenia” sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej znajdowałby się on w braku tego warunku (zob. wyrok TSUE z 21 grudnia 2016 r., C-154/15, C-307/15 i C-308/15). Również w orzecznictwie Sądu Najwyższego utrwalilo się stanowisko, że konsekwencją stwierdzenia, iż dane postanowienie umowne ma charakter niedozwolony w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c., jest działająca *ex lege* sankcja bezskuteczności niedozwolonego postanowienia (zob. uchwałę SN z 29 czerwca 2007 r., III CZP 62/07, OSNC 2008, nr 7-8, poz. 87; uchwałę składu siedmiu sędziów SN – zasadę prawną z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56).

13. Sąd Najwyższy w niniejszy składzie jest związany zajętym w uchwale pełnego składu Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, stanowiskiem, że klauzule indeksacyjne uznane za niedozwolone postanowienia umowne nie mogą być zastąpione innym mechanizmem przeliczeniowym opartym na przepisach kodeksu cywilnego lub innych unormowaniach. Jak wyjaśniono w powyższej uchwale, w obowiązującym stanie prawnym nie można przyjąć, że miejsce takiego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów, a w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie. Według art. 87 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym uchwała składu

całej izby, z chwilą jej podjęcia, uzyskuje moc zasady prawnej, co oznacza, że wiąże inne składy Sądu Najwyższego.

14. Także w orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej przyjmuje się, że modyfikacja umowy przez uzupełnienie jej luk byłaby sprzeczna z celem zapobiegania kolejnym naruszeniom, co jest istotą Dyrektywy 93/13. Przedsiębiorca, mając świadomość braku sankcji, mógłby w dalszym ciągu stosować nieuczciwe praktyki oraz abuzywne klauzule, bowiem wiedziałby, że jedyną sankcją byłoby zastąpienie niedozwolonych postanowień innymi, co pozostawałoby bez wpływu na ważność wadliwego stosunku prawnego. Taki wniosek wynika z ugruntowanego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, zgodnie z którym, gdyby sąd krajowy mógł zmieniać treść nieuczciwych warunków zawartych w umowach, takie uprawnienie mogłoby zagrażać realizacji długoterminowego celu ustanowionego w art. 7 Dyrektywy 93/13 (zob. np. wyroki TSUE: z 14 czerwca 2012 r., C-618/10; z 30 kwietnia 2014 r., C-26/13; z 26 marca 2019 r., C-70/17 i C-179/17).

15. Nie był również trafny zarzut kasacyjny dotyczący naruszenia art. 189 k.p.c. W orzecznictwie Sądu Najwyższego zdecydowanie dominuje pogląd, że kredytobiorca, mimo dochodzenia od banku roszczenia o zwrot nienależnego świadczenia, ma również interes prawny w ustaleniu nieważności umowy kredytu, w szczególności jeżeli umowa nie została jeszcze w całości wykonana (zob. np. wyroki SN: z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22; z 17 marca 2022 r., II CSKP 474/22, OSNC-ZD 2022, nr 4, poz. 44, z 1 czerwca 2022 r., II CSKP 364/22; z 25 października 2023 r., II CSKP 835/23; z 4 czerwca 2024 r., II CSKP 149/24).

16. Bezpodstawny okazał się także ostatni zarzut skarżącego dotyczący naruszenia art. 481 k.c. w zw. z art. 455 k.c. przez zasądzenie o odsetkach od daty wcześniejszej niż dzień wyrażenia przez powodów zgody na trwałą bezskuteczność umowy kredytu. Zgodnie z powszechnie przyjmowanym stanowiskiem judykatury zobowiązanie do zwrotu nienależnego świadczenia ma charakter bezterminowy, co oznacza, że termin spełnienia takiego świadczenia musi być wyznaczony zgodnie z art. 455 k.c. Obowiązek zapłaty odsetek za opóźnienie od kwoty przypadającej do zwrotu z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia powstaje w związku z tym w chwili

wyznaczonej na podstawie powołanego przepisu, a zatem niezwłocznie po wezwaniu do zwrotu świadczenia (m.in. wyroki SN: z 21 lutego 1989 r., I CR 14/89; z 22 marca 2001 r., V CKN 769/00; z 28 kwietnia 2004 r., V CK 461/03; z 18 lutego 2015 r., III PK 83/14; z 21 listopada 2025 r., II CSKP 509/25). W niniejszej sprawie za dzień powstania roszczenia powodów o odsetki Sąd Apelacyjny przyjął datę sporządzenia odpowiedzi na pozew, uznając, że pozwany znał już wówczas wszystkie okoliczności, które pozwalały mu na ocenę zasadności żądania, zatem z tą datą pozostawał w opóźnieniu w spełnieniu swojego świadczenia. Sąd Najwyższy w rozstrzygnięciu tym nie dopatrywał się uchybienia względem wyżej przedstawionych reguł.

17. W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., oddalił skargę kasacyjną.

18. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono zgodnie z art. 98 § 1, 1¹ i 3 k.p.c., art. 99 k.p.c. oraz § 2 pkt 7, § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

Jacek Grela

Tomasz Szanciło

Krzysztof Grzesiowski

(G.N.-J.)

[SOP]